

Štev. 15.

V Ljubljani, dne 1. avgusta.

„Naprej zastava Slave!“

1885.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Janez Solnce se je živo razgovarjal z mlado svojo soprogo. Kakor pomladanski metuljček zibala se mu je ob strani in ni se menila za radovedno množico, ki jo je obsipala s strmečimi pogledi. Videla je le njega, kateri jo je dvignil iz prahu do svoje visočine ter jo osrečil s plamtečo svojo ljubeznijo!

„Da! Ana Rozina,“ — izpregovoril je Solnce — „kakor sem vam pravil, bil je vicdom Rabatta oster gospod, in vse se ga je balo. Bil je pravičen in naši sveti veri s celo dušo udan. Tedaj je razsajala po deželi še tista kriva vera, katero je satan skuhal v Nemcih. Po gradovih kranjskih je imel Martin Luter več veljave nego sveti vladar naše cerkve v Rimu!“

„Jezus, Marija! in kedaj je to bilo?“ vprašala je Ana Rozina ter si v prvem strahu z belim prstom prekrizala beli obraz.

„Koliko je tega! Videli ste ravnokar Volka Engelbrehta. V cvetu svojih let je še, in če mu gospod Bog dodeli milost, bode še nekaj desetletij glavaryl v naši Karnijoliji! Če pa vprašate po njegovem očetu, zvedeli boste, da je bil goreč v krivi veri in da se je še celo v sredi višjih stanov predrznil imenovati katoliško jedino vzveličavno vero — Antikristovo krivoverstvo!“

„Sveti odrešenik“ — zdihnila je Ana Rozina — „ali mu niso odsekali glave nato?“

„Ničesar se mu ni zgodilo! Malone vsi stanovi so bili krivoverci! Samo vicdom Rabatta — Bog ga tolaži v sveti večnosti! — skoprnel je v pravičnem srdcu, pograbil je po orožji in v zbornici je potegnil svitli meč ter ga zasukal proti ošabnemu Turjačanu, ki se sedaj za svoje obilne pregrehe pokori v pekla pekočih plamenih! Koliko bolje bi pač bilo, da se ti Turjačani nikdar niso zaredili v deželi!“

„Kako je bilo po tem? Ali ga ni gospod Rabatta prebodel, ali ga ni usmrtil, tega bogokletneža?“ vprašala je krasna ženica nestrpno. „Brez greha bi ga bil smel pokončati!“

„Usmrtil! Moral je Boga hvaliti, da so mu dali živeti! Moral je v nožnico potisniti meč ter škripaje z zobmi kakor z verigami obtežen lev zapustiti zbornico visokih stanov. Kaj takega se ni zgodilo ne prej ne pozneje! In vender je bil vicdom in ljubljeneec Njega preuzvišenosti, nadvojvode Ferdinanda, ki je sedaj gotovo zbran že med božje svetnike!“

„To vse je bilo komaj pred šestdesetimi leti?“

„Ni še preteklo stoletje od tedaj, ko so Turjačani po svojih gradovih skrivali ljuljiko troseče predikante. Danes pa poljublja Volk Engelbreht z veliko ponižnostjo velo roko presvetlemu Janezu Vaccanu in pri očelih avgustinceh ustanavlja kapelice ter hoče, da bi ondi v obližji svetega Rešnjega telesa nekdanj počivalo njegovo truplo! Toliko so se časi premenili!“

„Moč svete vere“ — odgovorila je na to pobožna Ana Rozina — „je nepremagljiva. Gospod Bog prestavlja gore in lahko poniža rodove, mnogo mogočnejše od naših Turjačanov, ki so vam, ljubi moj, prouzročili že toliko gorja.“

„Nočete li, Ana Rozina, zvedeti, kako žalostno je moral umreti naš dragi vicdom Jožef Rabatta?“

„Žalostno umreti? Morda so ga ujeli Turjaški ter ga vlačili po skrivnih ječah? Obilo imajo, kakor se mi je časih pripovedovalo, skritih, mokrih in ostudnih ječ po svojih nedosežnih gradovih.“

„Dasi so ga sovražili, niso ga vender usmrtili Turjačani. Pokončali so ga očetje teh jezdecev, katere ste hoteli po vsi sili gledati danes s krasnimi očmi, ljuba mi Ana Rozina.“

„Očetje teh jezdecev! Zatorej sem čula, da jedó še surovo meso, če so ga nekaj časa imeli pod sedlom. Ali so bili tudi luterani, da so usmrtili dobrega gospoda vicdoma Rabatta? Vse to mi povejte, ljubi moj gospod!“

Vitez Solnce je nabral mladostni obraz v učene gube ter odgovoril:

„Kolikor sem čital v stari knjigi in kolikor mi je pripovedoval doktor Joannes Ludovicus, pripetilo se je

vse to tako le. Pradedje jezdecev, katere pričakujemo danes, uskočili so iz Turčije ter pribežali v hrvaško našo mejo. Prinesli so s seboj nekaj prav slabih navad. Če so pa jedli surovo meso, o tem mi naš Joannes Ludovicus ničesar ni vedel povedati. Mogoče je, ker je ta narod bil silno razdivjal. In kakor je moril in požigal po zeleni Bosni, če se mu je zljubilo, tako je hotel moriti in požigati po naši granici. Teško smo jih obrzdali te Uskoke, in neprestano so se upirali, če se jim je zabranjevalo požigati, razbijati in krasti. Tako se je zgodilo tudi tiste dni, ko je bil gospod Jožef Rabatta vicdom v Karnioliji. Ustali so Uskoki ter pričeli divjati, da se je mejna pokrajina tresla pred njimi. Gospod vicdom je bil odposlan, da ukroti ustajnike ter jih pravično kaznuje. Ostro jih je kaznoval; mnogo jih izročil trinogom ter jim požgal bivališča. Obilo jih je polovil, da bi jih odtiral k cesarski vojski. A ti so se zarotili ter ga napali, ko je bil ravno odložil orožje ter se usedel k jedi za mizo. Grozno je govoriti, kako so potem ravnali ž njim! Razsekali so ga v drobne kosce, in srce so mu iztrgali iz živega talesa. Stara knjiga nam govori, da so srce razljučeni Uskoki požrli, iz česar bi se smelo sklepati, da jedo gotovo tudi surovo meso. Taka je bila tožna smrt gospoda vicdoma Jožefa Rabatte, ki je bil najpravičnejši, za sveto vero najunetejši, ali pri potrebi tudi najostrejši izmed vseh, ki so kdaj imeli vicdomstvo v Karnioliji!

„Requiescat in pace!“

„Tolažiti se smemo, da ga je vesoljni Bog gotovo izbral med svoje svetnike in mučenike! Vidite, Ana Rozina, smrt tega pravičnika je bila uzrok, da sem se branil ustreči vaši volji in da v pričetku nisem hotel pred mesto. Morda sedi danes visoko na sedlu marsikdo, katerega roditelj je s svojo roko sekal po blaženem vicdomu ter mu trgjal srce iz prsi.“

„Bog se nas usmili!“ vzdihnila je mlada ženica, „morda bi bilo res bolje, da sva danes doma ostala po vaši volji!“

Kakor se daje iz teh besed Ane Rozine sklepati, imele so že tedaj v tistih neolikanih časih lepe zakonske žene svoje slepe može v taki pokorščini, da so le ti vse storili, kar se one hotele. Tudi vitez Solnce je bil tak zakonski revež, ki je moral plesati po sladki piščalki nežne Ane Rozine, in to takoj v pričetku mladega zakona. Izpremenilo se je mnogo od takrat. Izginili so nemški deželni stanovi, ki so ubogi Kranjski zapravili toliko denarja; izginilo je ozidje ljubljanskega mesta, do zadnjih revnih ostankov je skoro izginila moč mogočnih in ošabnih gospodov Turjaških, in izginila je še celo laška govorica iz bele Ljubljane: ostal pa je v nekdanji svoji mogočnosti upliv ženskega spola; ostala je, kakor je bila, slepa, poniževalna pokorščina zakonskih mož, katere so krasne ženice v tistih časih, ko so se nosili železni oklopi ter z železno pestjo sukali dolgi, dolgi meči, obavljale ravno tako okrog mehkih prstov, kakor danes, ko se mi — zastopniki močnejšega spola — smešno opravljamo v smešno francosko obleko!

Janez Solnce in Ana Rozina sta konečno tudi stopila s ceste ter si poiskala na bregu senčnat prostor pod

visokimi, starimi smrekami. Že se je začul iz dalje trombe glas, in že se je od množice do množice širil klic: gredó! gredó!, ko jo po cesti od Ljubljane prisope zadnji radovednež! Bil je to mož visoke, suhe postave, opravljen v tedaj navadno kmečko obleko. Dasi je solnce še močno pripekalo, tičal je ta junak pod dolgim plaščem s tistimi znanimi kolarji, kakor jih je ubogi slovenski trpin nosil za slavnega našega Valvazorja. Omenjeni plašč je segal radovednemu poštenjaku tolikodane do pet, tako da je bil iz dalje videti kakor visok lonec, pokrit s širokim klobukom. Sam ob sebi je bil smešna prikazen; ali smešnost utisa je poviševala okoljščina, da je bil mož kruljav na levi nogi. Kader je torej stopil na to nogo, videti je bilo vselej, kakor da bi se hotel lonec prevrniti na levo stran; ali vselej ga je desna noga s smešno hitrostjo zopet uravnala, tako da je v svoji tanki visokosti ravno stal kakor sveča. Spremljeval je tega čudnega radovedneža splošni smeh; kjerkoli je mimo krevsal, krožila so se usta gledalcem in z zabavljicami so ga obsuvali.

„Kaj se mi smejete?“ kričal je oni pod plaščem, „kaj me ne poznate, dobri, krščanski ljudje?“

„Če nisi hudičev brat, ki je menda tudi kruljav,“ oglosi se čevljarček z brega, „potem te ne poznamo!“

„Jaz pa tebe dobro poznam, čevljarska duša,“ odgovoril mu je ta v plašči, „in tudi vem, da si že desetkrat zarad kraje sedel v tranči!“

Takoj je obmolknil oni na bregu; smijalce pa je imel kruljavec na svoji strani.

„Hej, kaj se mi smejete, ljudje božji,“ in krevsal je dalje — „ali me res ne poznate, hoj? Turškega sultana brat sem! In ko sem po njegovem gradu še v srajčici letal, ukradli so me ter prinesli k Joštu Štempiharju na kranjsko polje, kjer sem jedel kašo in žgance!“

„No in kaj iščeš danes tukaj, turškega sultana kruljavi brat?“ vprašal je Janez Plavec, ki je tudi svojo radovednost pasel po bregu.

„Lej ga! A ne veš, da dohaja general Herbart s Turjaka. Dejal sem si, morda prinese kaj pisma za te, ki si vender turškega sultana brat! In mati Štempiharica so mi dali očetov plašč in primahal sem jo doli, da zvem, kaj je kaj doma v bogati Turčiji, in če tam kaj po meni povprašujejo?“

„Veš da!“ — režal se je Janez Plavec, — „veš da! Ravno zdaj mi je pravil Volk Engelbreht, ki se je v zlati svoji verigi podil tod mimo, da ima brat Herbart celo torbo pisem za te in več košev samih starih beneških cekinov. Če mi ne veruješ, počakaj, pa boš videl!“

Glasan smeh se je oglašal po bregu, kar je našega gostilničarja še bolj ojačilo.

„Turški sultan ti še nekaj pošilja, kar te bode gotovo še bolj veselilo! General Herbart ti vlačí poln koš — starikastih devic. Turški sultan mu je dejal: Naveličal sem se priletnega tega blaga! Moj ljubi grof s Turjaka, naloži ga, popelji ga in zvrni ga sredi kranjskega polja, da ga pobere moj predragi brat, ki je šepav na levi nogi ter je pri materi Štempiharici kašo in žgance! Vidiš, taka je; če ne veruješ, počakaj, pa boš videl!“

„He Plavec! he Plavček!“ — odgovoril mu je ročno oni s ceste — „danes ti pa teče jezik! Prav videti je, da nimaš starikaste tvoje žene s seboj, tiste, ki te pretepa po tihih nočih in te strahuje! Pa reci, če ni res?“

„Ni res ne!“ In Janezu Plavcu se je tresel glas, prav kakor bi se kesal, da se je spuščal v razgovor z onim na cesti.

„In praviš, da si z Volkom Engelbrehtom govoril! Kdo ti naj to veruje? Ti si tako ošaben, da gospoda glavarja na cesti niti ne pogledaš. He! a se še spominjaš, da si včeraj trdil v svoji pijanosti, da je Volk Engelbreht največji bedak in da oni visoki naši deželni stanovni, ki so za nas pravi dar božji, niso toliko vredni,

da bi jih nabasal v top na gradu ter jih sprožil na vse strani proti nebu? He! Plavček, ali nisi tega govoril?!“

Janez Plavček je obledel kakor sveča; v vidnem strahu je zajecjal:

„Molči, kljuka lažnjiva, in pusti pametne ljudi, ki ti ničesar nočejo, pri miru!“

„He, Plavec, kričal je oni zmagonosno, povej mi, koliko velja pri tebi beneški cekin in kaj se vse zanj dobi pri tebi?“

„Prokleti Kljukec, godrnjal je Plavec ter z veliko ročnostjo basal malo pipo, povsod je tega hudiča preveč!“

(Dalje prihodnjič.)

Slovenske narodne pesmi.

Zapisal Anton Trstenjak.

I.

Stoji, stoji pôlece,
Lepo, široko pôlece.
Na pôli pa mi stoji beli grad;
Po gradi se šetala Ajnčika,
Vün na obloke je gledala.
Oča, oča lübi moj!
Kakšna siva megla se toci kadi?
To ti je ne siva meglica,
To ti je konjska sapica,
To se ti pelajo v ogledí,
Türškega krala najmlajši sin.

Oča, oča lübi moj!
Ne davlite mene na türški kraj;
Tam vam Boga ne molijo,
Niti k svetim mešam ne hodijo.
Nikaj nikaj, Ajnčika,
Tam ne boš nikaj delala,
Samo srebro boš brojila.
Oni se na kola naložijo,
Ženihi opadne skrlaček dol;
Ajnčika za jim se prpognola,
Črez ošter meč se prebodnola.

II.

Crni kosek mi lepo poje
V onem logi zelenami,
Za jim pa mi hodi mladi jager.
Ne strelaj mene, mladi jager,
Jas te hočem podvičiti,
Kak se moreš oženiti:

Ne jemli da si stare babe,
Stara baba j' velka žalost;
Ne jemli da si mlade dóbe,
Mlada doba j' trdokorna;
Nek si zemi ledik dekle;
Ledik dekle, srce drago.

Opomnja. Obe pesmi sem slišal na meji med Štajarskim in Mejumurskim.

Iz sazavskih letopisov.

Zgodovinski roman. — Češki spisal Václav Beneš Třebizský poslovenil — I — I.

(Dalje.)

Misliš li, starče! da bi se upal z drznim jezikom njegovo čast in dobro ime tvoje hčere oskrbnjevati? Misliš li, da bi se ne bal, da me Bog takoj kazni za laž in krivo obrekovanje? Ne veruj mi; ne silim te. Ali ko bodo kedaj kazali vsi s prstom za tvojo hčerjo, potem bodeš veroval. Ali morebiti misliš, da ti tvoja hči pove o tajnih potih ljubezni, katera jo

je oglušila in oslepila? Tako star, tako skušen in vender tako neumen! Še svaril ga bodeš. Ne veš li, da pravijo: duhovsko maščevanje zasleduje svojo žrtev najkruteje?“

„Verujem ti, menih, popolnoma; ali moreš li moji Radki vrniti dobro ime?“

Kanan zmaje z glavo in stopi nazaj k mizi; ali starec svojega pogleda ne spusti ž njega.

„Ali je že kdo to dosegel, Krušina, da bi perje, jedenkrat zvenelo v majevi svežosti, zazelenelo; da bi odtrgani cvet zopet kedaj zadobil svojo očarajočo barvo in da bi se v raztrti čaši zalesketal nežni prašek? Slišiš, Krušina, kaj ti pravim? A oni, ki je negoval pogaženo cvetico, ima vendar neko pravico do njenega poškodovalca, in to tudi dobro deje človeku, ako se more zradovati v oblički zlobnika, v katerem je odtisneno vražje njegovo delo, kakor znamenje bratomorstva v Kajnovu čelo na vekov veke. Hčeri njene časti vrniti več ne moreš; tega tudi meni storiti ni mogoče. Ali onega, ki ti je razdril rodbinsko srečo, moreš uničiti. In to moraš storiti! Pomagal ti bodem pri tem in videl bodeš, da se nama bode posrečilo. Samo da že zdaj novega kneza postavijo na prestol! Za Vratislava bode res vsakdo rad zmolil „očenaš“. Sodeč svoje ljubimce je imel zmiraj navado z očmi zamižati. Naj za njim pride ta ali oni, za vsakega bode potlačencem bolje. Božeteh ne dobi zaščite pri nikomer!“

Krušina je gledal v leseni pod in ponavljal, kar je menih govoril, besedo za besedo.

Ko pa utihne Kanan, upre zopet ravno tako presunljivo vanj oči, in redovnikov pogled je begal zopet negotovo med okajenimi stenami, iščoč predmeta, na katerem bi mogel spočiti in zakriti svojo zadrego.

„Da dobrega imena svoji hčeri ne more vrniti ne jaz ne kdo drugi? Tudi ne tvoj opat, ako bi slekel samostansko kuto?“

„Ne sme, Krušina! — Mora jo nositi do smrti, in še po smrti ga v nji v grob polože.“

„Ne sme, Krušina, ne sme!“ ponavljal je za menihom najemnik. „Moram tedaj uničiti škodljivca, ki je razdril mojo rodbinsko srečo? — V tem, da mi ti, gologlavec, pomoreš, in da se bo nama posrečilo?“

Krušina skoči proti menihu, zagrabi ga za rameni, strese ji zopet in zopet mu pogleda tako od blizu v rjave, temne oči.

„Naj zve tedaj ljudstvo, da je samostanska obleka na njem pokrivalo mrzkega telesa! Naj vidi vas in vaš samostan v celi nagoti, s tabo vred, ki si mi to povedal in mi usadil črva v moja prsa! Pogledaj, gologlavec, tukaj pod ta le jopič! — Grize me tu, da me dogrize.“

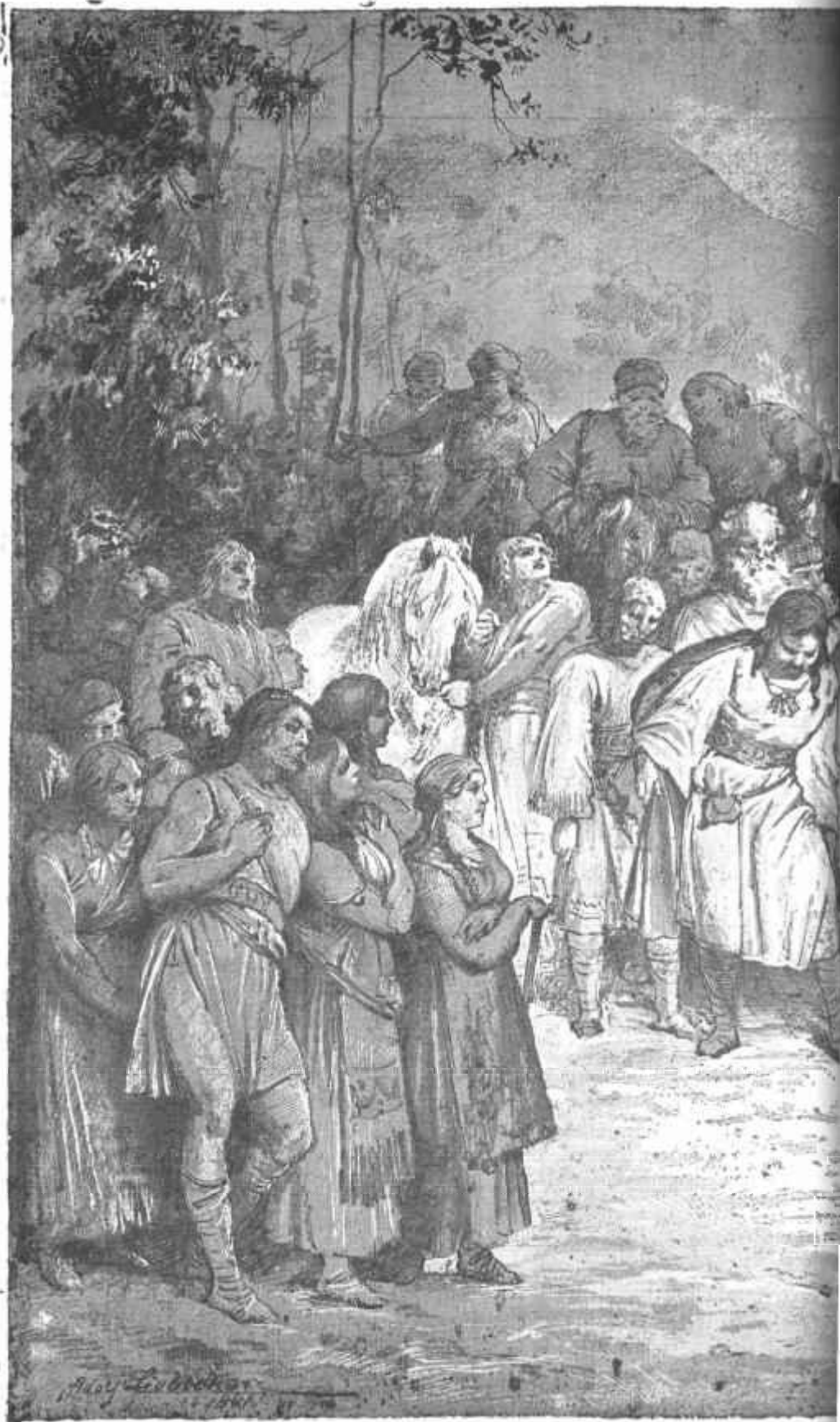
Krušina plane potem iz samostana na dvor in po dvoru k reki; na čelu mu je stal ledeni pot in roke so se mu tresle kakor jelše na bregu, katerim z glav je veter stresal sneg v valove.

Žena ga je dobro videla, kako je bežal iz samostana okoli dvora proti reki, a zastonj je klicala za njim.

XI.

Na poti v Prago.

Opat je bil s spremstvom, katero je šlo z njim k

Libušino poselstvo

pogrebu kralja Vratislava, posebnega zavetnika slovan-
skih menihov na Sazavi, že precej daleč od samo-
stana.

Strachota je jezdil zamišljen med zadnjimi na lepem vrancu in se ni oziral ne na levo ne na desno. Štel je morda vrančeve korake in se je bal, da bi se ne zmotil

oprodu. „Kaj ti blodi po glavi, dečko? Hočeš li biti češki kralj in premišljaš, kako bi to začel? Zastonj so ti te sanje, dečko; še plemič ne bodeš postal. Nehvaležnost je plača sveta. Jaz sem bil štirikrat v Italiji, na rimskih okopih takoj prvi za Viprehtom, in vender mi še vedno pravijo le Holata. Mogel bi tudi že nositi zlate ostroge, dovolj star sem že za to. Pa naj bode! Tudi jeklene mi zadoščajo in boljše mi je tako. — Pa saj vem, kaj tiči v tem; ta gorjanka.“

Mladenič starčevih besed še čul ni; od tega časa, kar se je vrnil iz Italije, omrzele so mu res šale strica Holate.

Čvrst, resen njegov obraz se zategne v nenavaden izraz. Videlo se je na njem kljubovanje s primesjo trpkosti. Včasih so se mu mišice okoli usten hitreje zganile, da je nehote zategnil uzdo. Vranec je poskočil vselej hitreje, kakor da bi njemu veljala nevolja gospodova.

„Vrag naj me vzame, ako ne zdihuje ta golobradec po črnih očeh in toži po črnih lasih one pastarice! Vrag naj me vzame, ako lažem; kaj ne da, Strachota!“

Holata pojzdi naprej k mladenču in si zaviše bele brke.

„V Pragi te bode to že prešlo. Tam so cele tolpe lepih prepelic. — Kaj da danes iz tebe ne besede ne spravim? — Saj sem bil vender štirikrat v Italiji, takoj prvi za Viprehtom na rimskih okopih; kaj ne da, ti moja rjavka!“ pravi starec kobili, katero posegače pod vratom, da zarezgeče, zgane z ušesi in se vspne po konci.

Holata pogleda zmagljivo po tovariših, kot da bi hotel reči: Glejte, kaj znam! spodbode kobilo in rjavka je letela zopet kakor strela. Nad sto kavk je izplašilo njeno razgetanje iz borovin po okolo ležečih brdih. Daleč za seboj je pustil Strachoto in druge oprode.

Ko Božetěch zagleda Holato, kako veselo jezdi in kako uganja svoje navadne šale, omeni nevoljno redovnikom, kako more biti Čeh veselega obraza, ko povsod, koder hodi, zvone o smrti dobrega in ljubljenega kralja.

„Holata! Holata!“ zakliče starec. „Sive lase imaš že, pa vender še tako malo pameti. K pogrebu jezdimo, in ti si, kakor da bi nas bili na svatbo pozvali. Zdrži se vsaj v teh dneh.“

Stari oproda se ustavi in počaka opata.

„Že sem, mili opat, skusil vražje mnogo hudega; ali žalostnega obraza pri meni ni videl nikdo. Le jedenkrat, kolikor se spominjam, ali to je takoj prešlo, kakor preleti tam

le ta mrak, popred ko prejezdimo dvesto korakov. Misliš li, gospod, da moji rjavki, ko razgeče, ni do joka, in meni ne do solz, ko kričim? — Ali na mojo vero, ne

namyslu Stadickem.

ni za jednega.

„Saj pravim, kar je prišel z Laškega, ni za nič več. — Hej, Strachota,“ zaupije starec nad najzadnjim

bodem se več smejal, temveč bodem jezdil v Prago kot baba, ker tako hočeš, in ti, rjavka, tudi ne smeš razgetati. Mogla bi kralja vzbuditi!“

In zopet je jezdil oprodom na čelu; ali v resnici ne jedna beseda ni prišla na celem poti čez njegove ustne, in rjavka, kakor bi bila razumela, ni več zarazgetala.

X.

P o s l a n s t v o.

Krušinova žena je sedela pri ognjišči s sklenenima rokama v naročji. Pri materinih nogah ste se igrali dve majhni deklici in druga čez drugo ste jo izpraševale, kje da je danes tako dolgo ata in zakaj sama tako tarna. Objokani materi pa so se vselej, ko je na nji pogledala, ulile solze iz zardelih oči.

Krušine od jutra ni bilo doma.

„Molite, drage moje, za ato.“

„Je li bolan, mamica?“

„Ni bolan, deklici, ali mogel bi zboleti in umreti.“

„Tako le začni, mamica! Hočeve moliti za teboj,“ zašepečeti obe dekletci.

Dobravka je znala mnogo molitev k Bogu za obrambo pred zalezovanji vragovimi. In dekletci ste ponavljali za materjo besedo za besedo.

Ali se že kaj kmalu vrne, mamica?“ vpraša zopet Dobromilka, starejša izmed deklic.

„Tako, drago moje dete!“

Radka pride v sobo, in ko vidi mater plakati, obstane.

„Kaj se oče še ni vrnil?“

„Jedini Bog, ki mu ni skrit ne jeden korak človeških potov, ve zanj. Od jutra ga še nisem videla. — Počakajte, deklici, nekoliko: mati vama pojde z Radko ate iskat.“

Mati pa pelje Radko v mrzlo izbo.

„Deklica, imaš li rada svojo mater, kakor si jo imela nekdanj?“ vpraša Dobravka hčer, ko je zaprla vrata.

„Kako le moreš tako vprašati, mamica?“

Radka se vrže materi na prsa.

„Hočeš li z menoj govoriti, kakor govori dobra hči z materjo?“

„Kaj, mamica, ne poznaješ svoje Radke?“

„Poznajem, dekle, in ker te poznajem, zato te tudi vprašam. — Dorasla si že in v teh letih more mati s hčerjo govoriti, o čemer bi rada molčala in kar se protivi njenemu srcu. Dete, govori mi odkritosrčno in ne imej pred menoj nikakeršne tajnosti.“

Uboga žena je govorila te besede jecljaje. Komaj jih je izpregovorila. In v obraz ji stopi rdečica.

„Ni li govoril s teboj razven Strachote nikdo drugi o ljubezni? Povej mi, dekle, z vzveličanjem tvoje duše te rotim, golo resnico! Materi moreš vse povedati. Poglej mi, Radka, v oči in ne sramuj se pred menoj. Dobro in lepo izrejeno dete se ne sme nikdar pred materinim pogledom sramovati. — Ni li govoril s teboj nikdo nikdar tako, kakor govori Strachota?“

„Nikdo, mamica, nikdar ne,“ zašepeče Radka in pogleda materi v oči, da je Dobravka mogla iz njih čisto nje dušo popolnoma spoznati.

„Verujem ti, dekle,“ govori tiho mati. „Še nikdar me nisi varala.“

„In ne bodem te, mamica, do smrti!“

„Bog te za to, milo dete, blagoslovi in ti daj vsega dobrega.“

„Čemu si me pa vender po tem vprašala?“

„Dekle, ne želi vedeti; le to ti povem: varuj se hudobnih jezikov in potuhnjenih ljudi se boj!“

Radka se spomni takoj, da je to rekel že Strachota.

„Dvajset let, dekle, sva z očetom vkup; ali takega dne, kakor je bil denašnji, nisem še nikdar pod to streho doživela.“

„Zarad mene je oče odšel, kaj ne, mamica? Hudobni jeziki so mu kaj lažnjivega povedali in on jim je verjel.“

„Da, verjel, milo dete; verjel,“ zatarna Dobravka in si vije roke nad glavo.

„In kaj so mu rekli, mamica?“

„Rekli so mu, da — ; ali bolje bode, ako o tem ne zveš. Skalila bi ti mlado življenje, in bilo bi škoda tega tvojega dobrega življenja. Kako pokojno smo živeli pod tukajšnje streho. — Pokojna mati mi je zmiraj pravila, da hudobni duh ni trenotek ne spi, temveč vedno čaka ugodne prilike.“

Potem pa ste šli mati in hči iskat najemnika.

Krušinova žena niti poti ni videla, tako ji je jok skalil oči; obraz pa si zakrije z ruto, da bi ga ljudje, ki bi jo morda srečavali, ne videli.

Mladi menih, ki je v svoji celi slonel pri oknu, videl je okoli samostana hiteti starikavo ženo in mlado dekle. Spoznal ji je takoj; ali dalje se ni zmenil več za nji.

Njegovo oko se je včasih zalesketalo, kakor leskeče rosa na cvetkah. Še opazil ni, da so se vrata odprla in da se je na vratih prikazal brat Krivoglav, in še le ko je bliže prišel, obrnil se je nazaj.

„No, kako ti je tu všeč?“

„Imamo se tu dobro; — ali — “

„No kaj? Le povej!“

„V kviliškem dvoru se mi je bolje videlo.“

„Bodeš se že privadil, Krivoglav; jaz sem se tudi privadil.“

„Moram se privaditi. Čemu pa bi se ne privadil človek, ki nima nič, ni imel nič in nič ne bode imel? To samostansko življenje sem si vender drugače mislil. Tu je nekoliko glav, ki niso po godu ne staremu vratarju in ne meni. To so gladki ljudje, kakor jegulja. Bog mi odpusti, ako grešim. Veruj mi, ko bi tvoj oče ustal in zopet v Kviličah vladikoval, takoj bi šel k njemu. Slišal sem, da so baje tu v samostanu nebesa; a ko bi si po smrti želel v taka nebesa, bil bi res pravi bedak.“

„Ko bodeš dalje tu, Krivoglav, pozabiš popolnoma na Kvilice.“

„Smem li ti, gospod, od tam nekaj povedati? — Bojim se to pred teboj govoriti.“

„More li, Krivoglav, biti kaj takega, kar bi me vezalo na svet? Pomnžen je prošlim dnem popolnoma odmrll,“ pravi s tresočim se glasom Dobrovitov sin.

„Prišel je posel iz Hořeševic.“

„Iz Hořeševic praviš?“ izpregovori hitro mladi menih.

„Prišel je nedavno starec. Vsekakor hoče s teboj govoriti.“

„Běluška! — Běluška!“ zašepeče Pomnžen in pristavi glasno: „Naj ustopi!“

„Iz Hořeševic praviš, da si?“

„Z dvora, gospod!“ odgovori starec, vzame iz nedrij pod suktno list in ga poda mlademu menihu.

Pomnžen razvije papir, in neprečitavši popolnoma nekoliko popisanih vrstic, zagleda se v posla.

„Kdo ti je to dal in kdo te za menoj pošilja?“

„Vladikova hči, gospod!“

„Čez noč moreš tu ostati; utrudil si se. In gotovo si tudi lačen. Pojdi; v vratnici bodeš kaj dobil,“ pravi Pomnžen, polje posla zopet doli in neizpregovorivši ž njim ni besede, odide hitro v svojo sobo.

Vsebina vesti ga ni osupnila; črte na njegovem obličji se še ganile niso. Samo videlo se je, da mu je obraz malo obledel in da so se sivomodre oči svitleje zabliskale.

Ko pride v svojo sobo, položi list na mizo, poklekne pred križ, ki si ga je bil sam izdobil, in moli za — Běluško.

Zvala je Pomnžena na svatbo.

„Dober človek, pravi poštenjak je bil njegov oče; mladi mu je podoben le po blede barvi na obličji. Bog daj staremu lahko počivati. Kaj ne, Krivoglav, da je bil dober?“ razgovarjal se je posel iz Hořeševic z nekdanjim kočarjem.

Pravila sta Božeku o nekdanjem vladiki v Kvilicah.

„Seveda, seveda,“ pritrjeval je ta z glavo.

„Naša Bělka se bode možila. Kaj praviš k temu, Krivoglav? Vender bo vzela tega Liběja,“ pravi dalje posel, ko je Božek odšel iz izbe. „Gotovo zove Pomnžena na svatbo.“

„Da se bode Bělka možila?“ ponavlja Krivoglav, kakor bi ne verjel kmetovi vesti.

„Da, možila se bode. Stara jo je na to prisilila. Saj Drslavo dobro poznaješ. In gotovo me je po njenem navodu sem poslala. Še le tu sem se domislil, kaj bi moglo v pismu biti.“

„Zakaj pa nisi pisma proč vrgel in se na pol pota domov vrnil?“

„Saj ima Pomnžen pamet in vedel ji bode odgovoriti. Dovolj je stara, dà dovolj. Hči ima dobro srce, ali temu je kriva mati. — Priliznenim jezikom bi vse razdala; ali odkritosrčne besede ne prenese. To je hudobna, ponosna in proti nam kmetom trdovratna žena. Daj Bog, da bi se poboljšala.“

Vratar stopi v sobo in radovoljno ponudi kmetu, kar je imel pri rokah; tudi medicine mu prinese in ga sili, naj je pije, in se ni dal siliti.

„No, kako pa je v Kvilicah,“ vpraša Krivoglav posla, ko se je bil že nekoliko najedel.

„Slabo, slabo; vedno je tam župna družina.“

(Dalje prihodnjič.)

Skladbe,

zložil F. S. Vilhar.

Presodila Lucila Podgornikova.

S. Vilharja uverščujejo Slovenci med svoje najboljše skladatelje. In v resnici je pokazal s priobčenjem dveh knjig mešanih skladb, da se je poskusil že v različnih oddelkih glasbenega polja in da se poprijemlje zaresno in marljivo tudi večjih nalog, nego se sicer ponujajo slovenskemu občinstvu.

Kljubu temu ni Vilharju še noben Slovenec posvetil natančnejše stvarne kritike, ampak so ga odpravljali na kratko in splošno z malo besedami kakor najneznatnejšega skladatelja. In vender koristi kritika samo tedaj, ako poda občinstvu kar možno jasno podobo o razgovorjenem delu, skladatelju pa razkrije, kako deluje njegov umotvor na druge. Nasproti talentu, ki še le nastopa pred občinstvo, ni torej nič nekoristnejšega, nego to, da se po cele knjige omenjajo samo z dvema tremi splošnimi stavki, iz katerih ne moreta posneti ne občinstvo ne skladatelj utemeljene razsodbe. Saj vender daje pogostoma jeden sam, celo malovrsten komad dovolj prilike, da ga premišljujemo in presojujamo na raznotere strani!

Vilharjevih skladb, kakor rečeno, sta dosle izšla dva zvezka; tretji zvezek, o katerem sem zvedela, da izide, bode neki še posebe zanimiv, ker bode obsejal mnogo pesmi popolnoma narodnega duha.

Pojedini komadi priobčenih dveh knjig so jako različne vrednosti, in pred vsem se usiljuje želja v interesu skladateljevem, da bi bil pred izdajo on odbral, kar je najboljšega. Iz komadov, ki so se skladatelju obnesli, razvidimo takoj, da ni samo naravno obdarjen, ampak tudi večč, in da ima rutino v tehniki za skladbo pesmi in komadov za klavir in pa da poznaje glasbena pravila na to stran. „Meditacija“ o šesti predigri I. Bachovi (poslednji komad I. knjige) pa ni samo lepa, ampak ustreza tudi popolnoma zlogu odbrane predigre; in ravno ta skladba dokazuje, da se je pisatelj seznanil z višjimi oddelki svoje umetnosti. Zatorej bi bilo želeto, da bi se poskusil v kompozicijah večjega obsega in globekejših duševnih vsebin, — kakor bi to zahtevale na pr. sonate, in ko bi obsezala napovedana III. knjiga kaj takega, pričakovali bi jo po pravici z radovednostjo.

Da izpregovorim o posamičnih komadih, začnjam najprej s skladbami, katerih je po številu malo, ki so pa po obsegu večje, namreč s skladbami za klavir v I. knjigi. Najboljše so varijacije o pesmi „Po jezeru“. Niso toliko sijajne, pa bolj pojoče, laže izvršljive in krajše od obče znanih Foersterjevih. Dočim se te ne kažejo po vsem karakteristične, ampak nekoliko fantastične, brez posebne jedrnatosti, so Vilharjeve umetniški večje vrednosti, ker dosežajo s preprostimi pomočki lep zvok, in so prikrasi ali arabeske, posebno na tretji strani, zanimive, izrazite in značajo pesmi prikladne. Tudi po obliki je ta komad lepo okrožen in razkriva kljubu svoji preprostosti moč mojsterske roke.

Tem varijacijam se pridružuje z jednako vrednostjo omenjena „Meditacija“ o Bachovem preludiju. Misel za tako skladbo ni nova; Francoz Gounod jo je srečno izvršil v svoji imenitni „Méditation“ o prvi Bachovi predigri. Dočim pa ima ta predigra samo jedno figuro, in jo je Gounod porabil za spremljevanje, nad katerim je izumil popolnoma prosto melodijo, porabil je Vilhar za svoje melodijske glasove motive iz III. preludija, da po tem proizvaja skladba utis, kakor da bi bila zlita. In ker se Bach še poleg tega v obče poslužuje kontrapunktskega zloga, ni se nikjer boljše prilegalo kot tukaj tako tematsko predavanje jednega ali več motivov. Razven tega jih Vilhar ne postavlja nikjer neprimerno, ampak prav ukusno, in tako proizvaja tudi ta komad umetniški in zanimiv utis.

Manj posrečila se je že „Sarafan — Parafraza“, katera je daljša in sijajnejša nego varijacije pesmi „Po jezeru“. Temat nastopa po kratkem uvodu kontrapunktno in zanimivo harmonizovano. Ali že prva varijacija prinaša kot napevov lišp razčlenbe akordov, katere so brez vsakega izraza in kakeršnih je ustvarila glasba že na tisoče. In ker se te razčlenbe raztezajo skozi celo melodijo vedno takisto, postaje varijacija jednozvočna in vsakdanja. Več fantazije je v obdelovanem stavku F-dur z nadpisom „scherzando“; vendar preneha prezgodaj in vodi zopet do nove varijacije, katera se glasi sicer sijajno, ako se igra dobro, prijetno pa doni samo na onih mestih, kjer temat obdajajo trilerji. Zadnji dve strani ste celo nelepi, in jih ne moremo imenovati drugače, nego hromatiški šum. „Poslednji utis ostaje,“ — in zato je škoda, da vzame poslušalec s seboj tako neprijeten spomin.

Nadalje obseza knjiga tri majhne slike različnega značaja z napisom „Spomenice“ in jedno dovolj dolgo „Fantazijo“, katera je pa tako izvršena, da v nji ne pogrešamo ničesar bolj kot — fantazije!

Konečno ostaje še „Balada“. Prvi takti, ki so postavljeni tako rekoč za motto, so prav zaresni in pripravljajo poslušalca na nekaj pomenljivega. Ali temat osupne človeka takoj, — sliši li tudi prav. Prijazno, igrajoče zibanje v notnih osminah, katero nehote sili proti „allegretto scherzando“, kjubu nadpisu „allegro moderato“, begotno hlananje in plavanje, ki bi se ne dalo slabo primerjati s podobo metuljevo, — to je prvi

baladni del, kateremu je zopet uvod z napominanim „mottom“ in ki začnjenja z zaduhlim glasom, kmalu pa mali motiv ponavlja jako malo zanimivo do „andante“. Ta ubira v prvih dveh vrstah glasove patetiško, baladi prikladno, ali potem te tudi izgubi v nepomenljive fraze, katere vodijo konečno po zopetnem nastopu glavnega temata do nič ne izražajočih hromatiških lestvic poslednje strani. Utis, s katerim se poslušalec poslavlja od komada, ni ne jednoten ne drugače dovoljen.

Česar pogrešamo v skladbi, je dober temat, kateri spravi poslušalca takoj v stanje, kakeršno ustreza baladi. Značaj porabljenega temata pa je podobnejši lahkemu, prijetnemu pogovarjanju, nego zaresnemu, všečnemu, pomenitemu opisavanju, kakeršno obseza balada. Tudi v poeziji ima balada določeno barvo; in glasba more to barvo jedino še povečati in človeka bolj ganiti.

Večkrat se Vilhar v baladi tako rekoč zaleti, da bi zadel pravi glas; ali žal, da se sleherni tak začetek prehitro izgubi v ničevna ali naravnost nepriležna nadaljevanja. Naj mi bode tukaj dovoljeno pokazati na krasno Chopinovo balado v G-moll, ki ostane uzor značaju takega komada.

Razven imenovanih skladeb obsezati obe knjigi samo še napeve, in sicer samospeve s spremljevanjem za klavir, moške in mešane zборе. Predno se lotim pojedinosti, omenila bi rada nekaj o tekstih. Za glasbeno skladbo niso najlepše poezije vselej tudi najboljše teksti. Krasne misli, žive slike, leskeč jezik, — vse to ne pomaga skladatelju nič. Nobene teh lastnosti ne more on izraziti s svojo umetnostjo. Jedino barva stanja duše v poeziji je živelj, iz katerega razvija glasba svoje življenje do bogastva in notranje jakosti, kakor bi v poeziji ne mogla nikdar nastati. Prav srednja pesem utegne tedaj biti podstava najganljivejšemu napevu, samo da ustreza afektu določene nijanse. Zatorej so rabili nadarjeni skladatelji najrevnejše operne tekste v glasbene bisere, in pri odbiranju tekstov mora dobiti prednost ona pesem, katera se daje kar možno natankop reložiti v glasbo, — tedaj najrazpoloženejša ali taka pesem, ki more najkrepkejše v nas vzbuditi določeno razpoloženje. Pri presojevanji napeva ni glede na soglasje s tekstom zahtevati tudi nič drugega, kakor da izrazi glasba značaj tekstov, ne pa morda njegovo miselno vsebino. Tako na pr. ne more biti glasba žalostna sploh; temveč ona je ali zaduhlo žalostna ali pa bodisi viharno, bodisi tiho tugujoča, ali pa nemirno tavajoča itd.; torej žalostna vedno v določeni obliki ali obličici. Nasprotno je ravno tako glasba vesela vedno v določeni vrsti veselja. Da vzbudi torej s pomočjo primernega teksta specifično razpoloženje in da izrazi poslednje prav, to je skladatelju napevov jedina naloga, katero mu naklada njegov tekst; v drugem utegne tisočerno izdelati svojo pesem.

(Konec prihodnjič.)

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Nisi še minilo šest let, odkar so zašumeli politični, prestole, države in narode stresajoči viharji v usodni spomladi leta 1848. Mislil sem, da bom onemogel in omedlel od nečloveških naporov, truelov in žrtev, katere si je naložil v obrambo in rešenje svoje domovine in svobode. Po vsi zemlji je vladala polunočna

Slovak izpod Tatre.

našel hrvaško še vso razburjeno od strašnih prizorov, utisov in udarcev te silovite in silne dobe, ali sem se motil. Hrvaški narod je padel v mrtvilo, kakor da je

gluha tišina kakor na kakem pokopališči. Vsaj v Varaždinu ni zinil noben človek ne besede o politiki. Kakor Muzler, razgovarjali so se tudi drugi moji hrvaški znanci

jako neradi o novi absolutni vladavini in o državnih in deželskih razmerah sploh. Ljudje so se brigali vsak za se, češ, kaj bi se utikali v reči, ki se odločujejo brez njih na Dunaji, do katerih so izgubili faktično vsako pravico in za katere jih nihče ne pita, so li zadovoljni z njimi ali ne. Iz te žalostne in pogubne dremote in otrpnenosti je vzbudilo hrvaško občinstvo orijentalno vprašanje, ki se je izpreverglo skoro v krvavo vojno med Rusijo in Turčijo, kateri so se pripravljale na pomoč zapadni vevlasti Francija in Anglija in mala, ali velike namene snujoča Sardinija. Do malega vse neodvisno novinarstvo je dražilo in hujskalo javno mnenje proti carju Nikolaju in Rusiji. Ta nečedni posel se mu je posrečil tem laže, ker je zmatrala evropska inteligencija mogočnega ruskega vladarja za očeta in steber splošne reakcije. Posebno sovražno so pisarili dunajski časniki „Wanderer“, Kurandova „Ostdeutsche Post“ in „Oesterreichische Zeitung“, ki so se čitali prav marljivo tudi v Varaždinu. Tamkajšnji tujci in Judje so verjeli tem krivim prerokom. Na Rusijo so jeli lajati kakor besni; pripisovali so ji vsako nesrečo in stisko, gnilo Turčijo pa so razglašali in pouzdigovali za najnaprednejšo državo tega sveta! Zavedni hrvaški rodoljubi se niso dali zmotiti; brez izimka so želeli iz vsega srca uspeh svojim slovanskim bratom, isto tako tudi umirovljeni častniki, ki niso mogli tako lahko pozabiti iskrene bratovščine, sklenene z ruskimi junaki leta 1849. na ogrskih boriščih. Z neskončno radostjo smo narodnjaki pozdravili sijajno zmago admirala Nahimova pri Sinopi, ki spada brez dvojbe med najslavnejše čine pomorske bojne zgodovine. Da so jo dobili Nemci, napisali bi bili o nji z vezano in prosto besedo celo knjižnico bahanja; skromnejši in pametnejši Rusi pa se niso nikoli ponašali z njo in so jo zdaj že malone pozabili. Jaz in jeden tovariš moj sva jo šla praznovat v bližnjo vas Biškupec. Ko sva razložila krčmarju, kako pošteno in do živega so nasekali kristjani vražje Turke, bil je tako vesel, da je prisedel k nama in ni notel vzeti ne krajcarja za pijačo, dasi je bila precej obilna. Vračaje se čula sva pri župnikovi hiši glas Muzlerjev, ki je bil prišel k župniku na južino in je poveličeval baš sinopske zmagovalce s krepkim, dolgim govorom, proseč Boga, da bi jih podpiral še nadalje v ti sveti vojni. Ko je umolknil, zaupijeva midva gromko, kar se je dalo: Živio Nahimov! Ravnatelj, ki je naju slišal, pritekel je na cesto in naju vlekel objemaje k župniku, pri katerem smo pili do pozne noči na dobro srečo in slavo Slovanstva in krščanskega orožja. Skoro potem pa je začel politični Muzler skrbno skrivati svoje simpatije. Uzrok je bil, ker se je nagibala dunajska vlada čim dalje bolj očitno in odločno na stran Turkov in njihovih zaveznikov. Hoteč se udeležiti sovražnosti proti Rusiji, potrebovala je mnogo denarja. Razpisala je torej državno posojilo, ki se je imenovalo dragovoljno. Jaz sem rekel Muzlerju, da ne morem posoditi nič in da gotovo vlada sama ne pričakuje od ubogih suplentov, ki komaj životarijo, nobene de-

narne pomoči in žrtve. Ravnatelj se zasmije: E dragi moj! ni vas ni mene ne bo nihče vprašal, če hočeva kaj posoditi ali ne. Stvar je že gotova. Ravno zdaj dohajam od velikega župana, ki mi je priobčil voljo deželne vlade, da moramo podpisati jaz ravnatelj 500 goldinarjev, potrjeni profesorji po 200 in nepotrjeni po 100 goldinarjev. Še tisti dan nas je pozval v sejo, ki ni trajala ne četrt ure. Na mizi je ležala pola papirja. Vsak je podpisal zahtevano vsoto, potem smo se pomenljivo pogledali, zagrohotali na ves glas in šli domov, uverivši se, da se nahaja na tem svetu dvojna radovoljnost, katerih jedna je precej neradovoljna. Tolmačenje: canis a non canendo, lucus a non lucendo je izgubilo za nas svojo brezsmiselnost in nemogočnost; rimskemu jezikoslovcu smo se nehali rogati. Nekako isti čas sem doživel prigodek, ki je sam po sebi malo važen, ali ga bom itak omenil, ker dokazuje izredno gostoljubnost hrvaške duhovščine. Ravnatelj nam je bil naznanil v ime višje šolske oblasti, da se moramo „zaradi dobrega vzgleda“ z mladino vred iti izpovedat in obhajati. Varaždinski gimnazij je bil katoliški zavod. Katoliško mišljenje in vedenje se je torej smelo zahtevati po vsi pravici od gimnazijskih učiteljev. Ali razžaljiva se je zdela meni in drugim sila, da nam se je določil tako natanko dan in malone ura, kdaj nam je izpolniti to versko dolžnost. Jaz in še nekateri drugi tovarši smo šli po odvezo v samostan. Mene je izpovedal belolas, jako prijazen pater. Naloživši mi prav lahko pokoro, povabi me v samostan na — obed! Ista čast je doletela moje tovarše. V neki zasebni hiši sva pila z izpovednikom mojim drugi dan bratovščino in prepevala zajedno z družbo pravoslavnemu ruskemu carju in narodu: Mnogaja leta! Na teke patrijarhalne razmere se nameri človek (to vem iz svoje izkušnje) kdaj tudi na Slovenskem, ali le prav prav poredkoma, na Hrvaškem pa so bile. pred tridesetimi leti do malega sploh navadne in vsakdanje.

Leta 1854. absolutizem ni prikrival več ponemčevalnih svojih namenov in smotrov. V vse višje državne urade hrvaške se je silil nemški jezik in jih poplaval na skoro popolnoma. Na Hrvaško so se pošiljali uradniki, zlasti načelniki, ki niso znali narodnega jezika in niso se ga imeli niti volje naučiti. Nekateri so mu bili celo strastni sovražniki, med njimi se je nahajalo tudi več ponemčenih naših rojakov. Dobro se spominam, kako je naš poštenjak Muzler, dobivši prvi nemški dopis od banske vlade, zaškripal z zobmi, pogledal v strop in zaječal na pol otožno na pol srdito: Dakle ipak! Namesto bana Jelačića se je podpisaval navadno prvi deželski činovnik (ban sam je bil kraljev namestnik, ne pa uradnik) Benko Lentulaj. Na tem dopisu se je brala prvokrat metamorfoza: Benedikt Lentulaj. Muzler je vrgel ta spomenik narodne sužnjosti in sramote v miznico in bežal iz pisarnice, kakor da ga podi sam peklenski hudobec. V šoli ga potem več dui nismo videli. (Dalje prihodnjič.)

Naše slike.

Libušino poslanstvo pri Přemyslu Stadickem.

prvi kneginji češki — modri Libuši — nimamo zgodovinskih podatkov. Ohranilo pa se je v pravljicah poročilo o njeni modrosti in pravičnosti.

Zaradi teh lastnosti jo je izbral po smrti njenega očeta Kroka češki narod za svojo vladarico, dasi je bila najmlajša med tremi hčerami Krokovimi.

Stolujoč na Vyšehradu, vladala je modro in skrbela za blaginjo naroda. Ona je ustanovila glavno mesto, sedanjo zlato Prago, katere bodočo slavo je zrla s pro-roškimi očmi ter jo oznanjala svojemu narodu.

Libuša je namerjala vladati svoj narod sama po vednem predidocem posvetovanji z lehi in vladikami (starejšinami). A ko jo je — kakor pripoveduje odlomek rokopisa zelenogorskega — o neki narodni sodbi hudo razžalil leh, ki je izgubil pravdo, ter ji prisegel osveto, prosilo jo je zbrano ljudstvo, naj se ozre po močnejši zaščiti. Spoznavši, da je ona proti srdi lehovemu res

preslabotna, odločila se je ustreči splošni narodovi želji ter si izbrati moža.

Slovel je tedaj po svoji marljivosti in razsodnosti na daleč okrog kmet Přemysl v vasi Stadnice. Hvala o njem je prišla tudi do ušes Libušinih in ne premišljeva je mnogo, izbrala si ga je za svojega moža in s tem ob enem za kneza češkega naroda. Izbrala si je poslanstvo, katero je imelo naznaniti Přemyslu nje sklep. In denašnja slika predstavlja nam ravno trenotek, ko Libušino poslanstvo Přemysla — katerega je našlo na polji orjočega — pozdravlja kot svojega kneza, izporočivši mu Libušinino voljo.

Přemysl, nastopivši vlado na Vyšehradu, postal je začetnik slavnega rodu Přemyslovcev, kateri so nekaj časa vladali tudi nad slovenskimi deželami. Po preslici izhaja od njega tudi sedanja v Avstriji vladajoča rod-bina Habsburžanov.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Romanje v zlato mater Prago. Odkar je izdana ministerska prepoved, da se ne smejo snovati posebni zabavni vlaki na Velegrad, mislilo se je sploh tudi med Slovenci, da nam ne bode mogoče obiskati svojih dragih severnih bratov. Naši sovražniki so se veselili te prepovedi, mi pa smo še vedno na to mislili, kako bi vendar navzlic tolikim zaprekam izveli svoje načrte. In res se je posrečilo odboru za priredbo vlaka vsaj toliko doseči, da vlak vsekakor odrine v Prago dne 14. avgusta tega leta. Potniki se ne popeljejo s posebnim vlakom, ampak se bodo pridružili poštnemu vlakom, ki jih popelje čez Dunaj in Brno v Prago. Cene vožnji ostanejo iste. P. n. udeležencem se bodo naznačili še posebe vsi protrebni napotki o potovanji, zatorej naj se le častiti rojaki oglašajo v obilnem številu za potovanje, katero je tako urejeno, da se ne bode nič tikalo dotične ministerske prepovedi, in se bode tedaj lahko zvršilo brez vsake ovire.

Le genijalno. — Posilno deželno zavarovalnico, katera bi imela poleg cenih premij in poleg izplačevanja škod uzdrževati še hipotekarno banko, snuje gospod profesor Šuklje v „Ljubljanskem Listu“. Kot jedno največjih prednosti takega zavoda navaja to, da bi potem v deželi ne bilo več akvizitérjev in — generalnih zastopnikov. Torej hinc illae lacrimae. — Sicer je pa gospod profesor takoj v pričetku teh svojih narodnogospodarskih izletov povedal, da je sedaj „čas kislih kumar“.

Zakaj je gospod baron Winkler porabil ves svoj upliv in v izredno funkcionovanje spravil ves vladni stroj, da bi naklonil državnozborski mandat svojemu inspiratorju profesorju Šukljetu, vedeli smo pač že davno. Zanimivo pa je, da sedaj to zvedamo tako rekoč iz lastnih ust baronovih. Gospod grof Margheri je namreč priobčil v „Slovenskem Narodu“ dve poslanici, v katerih,

sklicevaje se na svojo plemiško čast — in plemstvo gospoda grofa je staro — pripoveduje, da mu je visokoblagorodni gospod deželni predsednik sam razodel, da je obvezan nakloniti državnozborski mandat v dolenskih mestih profesorju Šukljetu zaradi njegovih zaslug pri „Ljubljanskem Listu“ in o aferi sokolski! — Prve zasluge profesorjeve so nam pač znane in nikakor ne dvojimo, da jih bodeta bodoči naš slovstveni zgodovinar in pa politični letopisnik — prvi zaradi cele vrste psov, s katerimi je gospod profesor obogatil naš jezik, drugi pa zaradi doslednosti, kakeršna se nahaja v političnih člankih slovenskega vladnega moniterja — vedela dostojno oceniti. Zasluge o sokolski aferi pa so nam pač približno, ne pa popolnoma znane; kajti preiskave v tej zadevi, katere se, vsaj tako se nadejamo, še vedno vršé, so tako tajne, kakor da bi tu šlo za pravo pravcato karbonarsko zaroto. Zelo ustregel bi tedaj gotovo javnemu mnenju gospoda barona telesni časnikarski organ, ko bi o strašni tej sokolski aferi, zaradi katere so bili lani malone vsi ljubljanski slovenski časniki konfiskovani, povedal kaj natančnejega. To bi se mu tem bolje izplačalo, ker bi s tem še sijajneje dokazal, kako velikanske zasluge ima gospod profesor Šuklje za gospoda barona in — državo in kako nam je potemtakem prav taksovati o državnozborskih volitvah dokazano hvaležnost. — — —

Gospod grof Margheri pa je s svojima objavama prav znamenito označil svobodo volitev, kakeršna je vladala na Dolenskem po mestih. Gotovo bodete ti dve poslanici prav dragoceno gradivo tedaj, ko bode v državnem zboru na dnevnem redu vprašanje, priznavajo li zastopniki narodov zasluge gospoda profesorja pri „Ljubljanskem Listu“ in v „sokolski“ zadevi za take, da bi potrdili njegovo nezakonito izvolitev.

Mestni zastop ljubljanski se je zadnje dni pečal tudi z nemško šolo, katero bi rad v Ljubljani ustanovil

„Deutscher Schulverein“ pod pokroviteljstvom kranjske hranilnice, da bi se o slovenskih denarjih ponemčevali slovenski otroci. Ta zopetni atentat na slovensko narodnost mora odbijati mestni zastop ljubljanski v interesu odgojevanja naše mladine, in to je tudi častno storil, sklenivši do slavne c. kr. deželne vlade resolucijo, v kateri svečano protestuje zoper ustanovitev nemške deške osnovne šole v Ljubljani po društvu „Deutscher Schulverein“, ki bi se imela vzdrževati iz rezervnega zaklada kranjske hranilnice, in naroča mestnemu magistratu ljubljanskemu, da ta protest mestnega zastopa dostavi c. kr. deželni vladi, da c. kr. deželna vlada zabrani ustanovitev te povsema nepotrebne in naš narodni čut žaleče nemške osnovne deške šole pod vodstvom društva „Deutscher Schulverein“. Vsekakor upamo, da bode ces. kr. deželna vlada uvažila to resolucijo, da se za vselej odkrižamo žaljenja naše narodnosti.

„Družba sv. Mohorja“ ni še imela toliko družabnikov kakor letos. Šteje namreč 29.557 udov, torej za 1055 več od lanskega leta.

Šolskega leta 1882/3 je bilo vseh Slovencev na gimnazijih 1465, na realkah pa 155.

Dr. Karol Glaser je v poročilu tržaškega gimnazija priobčil jako zanimiv spis v nemškem jeziku: „Rgveda. I. 143. Text, Uebersetzung und Commentar von dr. K. Glaser.“ Ta spis je tudi posebej ponatisen iz omenjenega poročila; obsega 24 strani; založil dr. K. Glaser. Učni rojak nam razlaga v njem indijski slavospev Agniju. Ta slavospev ali pesem je zaradi starinskega jezika za jezikoslovje, kakor tudi zaradi vsebine za primerjajoče bajeslovje zelo važna. Glaserjevo tolmačenje slavospeva Agniju nam kaže, kako se mora tako jezikoslovno gradivo razlagati z ozirom na primerjajoče jezikoznanstvo. — O ti priliki naj še omenimo, da ravnokar priobčuje g. dr. Glaser v tržaški „Edinosti“ v slovenskem jeziku delo z naslovom: „Urvaši“, indijska drama Kälidāsova. Na slovenski jezik preložil dr. K. Glaser. G. pisatelju moramo biti prav hvaležni, da nam zaklade indijske literature podaja tudi v lepih slovenskih prelogah in da seznanja naše razumništvo z literaturo, katera ima veliko važnost v slovstvenem pogledu za vse narode. Samo bi želeli, da bi učeni rojak svoje spise zbral ali pa vsaj ponatisnil iz „Edinosti“ in izdal v posebnih knjižicah.

„Zgodovina far ljubljanske škofije.“ Izdaje A. Koblar. Drugi zvezek. Založnik A. Koblar. V Ljubljani 1885. Str. 190. Cena 80 kr. pri založniku. Drugi zvezek nam podaja zgodovino nakelske, dupljanske in goriške fare.

„Kranjska mesta.“ Po raznih virih sestavil P. Florentin Hrovat, vodja deške šole. Založil in izdal J. Krajec v Novem Mestu. Str. 136. To je samo ponatis iz „Vrta“: opisana so naslednja mesta: Ljubljana, Kamnik, Kranj, Loka, Radovljica, Idrija, Lož, Višnja Gora, Novo Mesto, Kostanjevica, Krško, Metlika, Črnomelj, Kočevje. Knjigi so tudi pridejane slike: Kamnika, Novega Mesta, Kostanjevice, Krškega in Metlike.

„Mladini.“ Jako primerno berilo mladini. Knjižico, 90 strani obsežno, spisal je Miljenko Devojan. Izdal in založil J. Krajec v Novem Mestu.

„Tisočletnica Metodova“, izvrstna knjižica, 32 strani obsežna, katero smo že prej naznanili, prišla je ravnokar na svetlo. Spisal jo je duhovnik ljubljanske vladikovine, izdal in založil odbor za priredbo vlaka na Velegrad in v Prago. Knjižico krase tri slike: Sv. Ciril in Metod, Smrt sv. Metoda in Velegrad. Knjižice se je tiskalo 7500 iztisov in ker ji je cena tako niska, iztis po 10 kr., s poštno vred 11 kr., nadejati se je in celo želeli je, da bi se razširila med narodom. Jezik je umljiv, gladek in krasen; gradivo prav dobro razvrščeno; vsa knjižica pa je pisana v jako naduševalnem jeziku, da ogreje bralca in ga pridobi za se

popolnoma — Knjižica ima naslednjo bogato vsebino: 1.) Tisočletnica Metodova; 2.) O mladih letih sv. Cirila in Metoda; 3.) Sv. apostola med Kozarji; 4.) Slovani vabijo sv. brata na Moravsko; 5.) Sv. Ciril iznajde slovanske črke; 6.) Sv. brata na Bolgarskem; 7.) Sv. Ciril in Metod prvokrat med Slovenci; 8.) Sv. apostola na Moravskem; 9.) Slovenska služba božja; 10.) Sv. Ciril in Metod drugič med Slovenci; 11.) Kako se jima je godilo v Rimu; 12.) Sv. Ciril umrje v Rimu; 13.) Papež piše Slovanom. — Sv. Metod tretjič med Slovenci. 14.) Sv. Metod drugič v Rimu; 15.) Sv. Metod četrtrič med Slovenci; 16.) Sv. Metod obsojen; 17.) Papež reši sv. Metoda iz nemške ječe; 18.) Sv. Metod petič med Slovenci; 19.) O dogodkih na Moravskem; 20.) Sv. Metod na Češkem; 21.) Sv. Metod na Poljskem; 22.) Sv. Metod tretjič v Rimu; 23.) Papež znova potrdi slovensko službo božjo. 24.) Sv. Metod poslednjikrat med Slovenci; 25.) Poslednja leta Metodova; 26.) Gnusna razdejanja po Metodovi smrti; 27.) Slovenščina med Bolgariji, Srbi in Rusi; 28.) O sv. Prokopu in o dveh samostanih na Češkem; 29.) Slovenska služba božja na Poljskem; 30.) Slovenščina v hrvaških cerkvah; 31.) Ali smo mi Slovenci imeli kdaj slovensko sv. mašo?; 32.) Dedščina sv. Cirila in Metoda. Konečno je še pridejana „Molitev“ v čast sv. Cirilu in Metodu, potrjena in priporočena od najslavnejšega slovanskega škofa J. J. Strossmayerja.

Missa: „Statuit et Dominus“ je naslov delu (tiskal Milec v Ljubljani), katero je zložil veleč. g. Jožef Lavtizar, župnik v Kokri, za jeden glas z orgljami. Cena partituri je 1 gld.; posamični glasovi po 20 kr., poština 5 kr. Naroča se pri veleč. g. J. Lavtizarji, župniku v Kokri (pošta Tupalče, Gorenjsko) ali pa pri „Katoliški bukvarni“ v Ljubljani.

„Župnija sv. Lovrenca na Dravskem polju“, krajepisnozgodovinska črtica. Spisal Matej Slekovec, kapelan pri sv. Lovrenci na Dravskem polju. Tiskal J. Leon v Mariboru 1885. 8°. Str. 135. Cena 60 kr.; poština 6 kr.

Pogled na srednje šole v slovenskih pokrajinah koncem šolskega leta ne bode nič kaj razveselil pravega rodoljuba. Na naših srednjih šolah ni še slovenščina učni jezik, kakor zahteva z ozirom na naše razmere zdrava pedagogika. Mladina se nam odgaja v nemškem učnem jeziku, torej v nemškem duhu, in kako žalostne nasledke ima to za bodočnost, vidimo vsak dan, da iz take šole izšli rojaki naši niso v narodnem oziru ne krop ne voda. A to je za narodno življenje naše velika nesreča. Slovenske paralelke so s svojimi sijajnimi uspehi razpodile starovečne predsodke, kakor da bi bila samo nemščina zmožna za odgojevanje naše slovenske mladine; dokazale so jasno, da se s slovenščino dosežajo isti povoljni uspehi, česar do sedaj niso mogli pojmiti naši stari birokrati. Zato je treba, da se polje slovenskega pouka razširi, da ga bodo deležni vsi sinovi slovenskega naroda, kajti samo v njem je prava in zdrava podstava izobraževanju našemu, pospeševanju in razvijanju naših individualnih zmožnosti.

Jako utegnejo zanimati naše bralce srednje šole na periferiji naše ožje domovine. Oglejmo si torej najprvo staroslavni Gorotan.

C. kr. veliki gimnazij v Celovci, na katerem so bili tudi trije Slovenci kot profesorji, ostali pa Nemci, je štel 383 dijakov, in to 313 Nemcev, 65 Slovencev, 4 Lahe in 1 Angleža. Slovenščina se je učila kot relativno obvezen ali kot prost predmet v štirih tečajih. V I. tečaju je bilo 28 učencev; Slovenci so bili pomešani z Nemci. V II. tečaju za učence III. in IV. razreda je bilo 29 učencev. Tudi v tem tečaju so bili Slovenci pomešani z Nemci, to je s takimi Nemci, ki so že napredovali v slovenščini. Učni jezik za te Slovence ni bil, kakor bi vsak mislil, slovenski, ampak nemški, in učna knjiga je tudi bila nemška! Še le v III. in IV.

tečajih, kateri je obiskavalo 11 učencev, bil je učni jezik slovenski. Vender! Kako malo se je skrbelo za pouk slovenščine, vidi se iz tega, da je bilo vsem štirim tečajem odmerjenih samo 6 učnih ur na teden.

C. kr. velika realka v Celovci. Med profesorji so bili trije Slovenci. Dijakov je bilo vseh vkup 154, in sicer 143 Nemcev in 7 Slovencev. Ti Slovenci so bili samo v I. in II. razredu; v III. in IV. razredu že ni bilo nobenega Slovenca! Po gimnazijskem poročilu se je učila slovenščina samo v prvih štirih razredih kot prost predmet. In ta pouk je obiskavalo iz I. razreda 18, iz II. 5, iz III. 6 in iz IV. 5 učencev gotovo po nemški učni knjigi.

C. kr. veliki gimnazij v Beljaku. Med profesorji sta bila dva Slovenca. Dijakov 168, in sicer 137 Nemcev in 21 Slovencev. Slovenščina se je učila v dveh tečajih kot odnoso obvezen in kot prost predmet po dve uri na teden. Koliko Slovencev se je udeleževalo tega pouka, ne zvedamo iz poročila, katero nam vsaj to pove, da so učne knjige bile Sketov Uebungsbuch, Janžičeva slovnica in Cvetnik.

Deželni mali gimnazij v Ptujih. Naš rojak prof. Julij Glowacki je v poročilu tega gimnazija priobčil jako zanimiv spis: „Die Fische der Drau und ihres Gebietes“, v katerem opisuje 63 ribjih plemen, med njimi novo ribo, ki jo je našel prvi prof. Fr. Erjavec v Savi in katero je prof. Glowacki imenoval Alburnus Erjavci. — Med profesorji so bili trije Slovenci. Dijakov 119, in sicer 74 Slovencev in 45 Nemcev. Slovenščina se je učila obvezno v I. in II. razredu po 3 ure, v III. in IV. razredu pa po 2 uri na teden s slovenskim učnim jezikom; razven tega so se tudi Nemci učili slovenščini po dve uri na teden. — Ne smemo, a da ne bi omenili še neke posebne naprave na ptujskem gimnaziju. Tu se namreč učenci iz IV. razreda poučujejo po jedno uro na teden v zemljepis in zgodovini štajarske dežele. Ta predmet sicer ni obvezen, ali se ga vender uče vsi učenci. Na konci šolskega leta je skušnja, katere pa ni prisiljen delati nobeden učenec. Letos se jih je izmed 16 učencev oglasilo 6 za skušnjo. Ako je uspeh te skušnje dovoljen, dobe odlikovanci darila od deželnega odbora štajarskega ali pa od kakega šolskega prijatelja.

C. kr. velika realka v Mariboru je imela v profesorskem osebju samo jednega Slovenca, učencev pa 136, med katerimi je bilo samo 20 Slovencev. Slovenščine, ki je bila obvezna za vse slovenske učence, učili so se tudi Nemci, in sicer tako, da so bili Slovenci in Nemci skupaj v jednom oddelku, a ne razvrščeni. In zaradi teh Nemcev, za katere ne vemo, koliko jih je bilo, ker poročilo o tem modro molči, učili so se slovenščine tudi Slovenci z nemškim učnim jezikom! Torej tudi tukaj vse narobe. Ta slovenščina z nemškim učnim jezikom se je učila samo v prvih štirih razredih po dve uri na teden, v višjih razredih pa ni o nji ne duha ne sluha, kakor da bi ta jezik inferijornega naroda bil stvarjen samo za inferijorne razrede.

C. kr. veliki gimnazij v Mariboru je štel 300 učencev, od teh 161 Slovencev in 137 Nemcev.

C. kr. veliki gimnazij v Ljubljani je štel koncem šolskega leta 718 učencev. Po narodnosti je bilo 562 Slovencev, 139 Nemcev, 10 Italijanov, 4 Hrvati in 3 Čehi. Profesorjev in suplentov je bilo 30. Šolnine so plačali dijaki 8881 gld. 127 dijakov je imelo štipendije v skupnem znesku 10.835 gld. 58 kr. Ako se pomisli, da so dobivali podpore še od drugod, smemo reči, da so jim te podpore veliko koristile.

Državna velika realka v Ljubljani. Na prvem mestu priobčuje prof. V. Voss drugo polovico svoje lani započete razprave: Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain (1754 bis 1883). V tem spisu nam opisuje pisatelj jako točno zgodovino botanskega vrta, deželnega muzeja in licejalne knjižnice. Učiteljskih moči

je imela realka 18, učencev pa 231, med temi 117 Nemcev in 88 Slovencev. Učni jezik je bil seveda nemški, samo slovenščina se je učila v slovenskem jeziku. Slovenščina se je poučevala v I. razredu po 4 ure, v II. po 4, v III. po 2, v IV. po 2, v V. po 3, v VI. po 3, v VII. po 3 ure na teden. Neslovencev se je učilo slovenščine v treh tečajih, in sicer v I. tečaju 22, v II. 13, v III. 9 učencev Slovenščina je za vse učence obvezen učni predmet, katere proglasijo njih roditelji, kader jih pošiljajo v realko, za Slovence. Taki učenci obiskujejo v treh višjih razredih namesto italijanskega slovenski pouk. Šolnine se je plačalo 3629 gld., 16 dijakov je imelo štipendije v znesku 1182 gld.

C. kr. veliki gimnazij v Celji je štel vseh učencev 311, med katerimi je bilo 182 Slovencev in 126 Nemcev. Tudi ta gimnazij je še popolnoma nemški, kajti slovenščina ni bila učni jezik, ampak samo učni predmet, obvezen samo za učence slovenske narodnosti. Učila se je v I. in II. razredu po 3, v ostalih razredih pa po 2 uri na teden. Vrhu tega so se je učili po 2 uri na teden tudi Nemci v dveh tečajih, in sicer v I. tečaju je bilo 24, a v II. 14 učencev. Kako nepravilno se jemlje v pošteve učenci slovenske narodnosti, vidi se že iz tega, da je zaradi manjšine učencev nemške narodnosti ves gimnazij nemški; vidi se tudi iz tega, kako Nemci zaničljivo gledajo na slovenske šole, kakor da ne bi učenci, prihajajoči iz slovenskih začetnih šol, prinašali s seboj v gimnazij zadostnega izobraženja, kajti v Celji je ustrojena neka nemška pripravljavnica, katero morajo obiskavati Slovenci, prihajajoči iz slovenskih začetnih šol, češ, da ne znajo dosti nemški in da se morajo v nji prej naučiti toliko nemščine, da morejo potem stopiti v prvi gimnazijski razred. Letos je bilo v tej pripravljavnici 32 Slovencev in 5 Nemcev, in zaradi teh petih Nemcev je bil učni jezik nemški. Vidi se baš, da pedagogika ne cvete v Celji.

Omeniti nam je tudi c. kr. velikega gimnazija v Gradci, na katerem je bilo 12 Slovencev (vseh učencev pa 624). Za te Slovence je bila slovenščina učni predmet.

C. kr. veliki gimnazij v Trstu. Med učitelji je bilo 6 Slovencev, ravno toliko kakor v Celji. Učencev je bilo 403, med temi 143 Nemcev, 144 Lahov, 101 Slovencev in 17 Srbov in Hrvatov. Kako ubogo malo se je skrbelo za Slovence, kaže nam ta okolnost, da je italijanščina bila obvezna za Italijane, a slovenščina za Slovence, toda v ti obveznosti je bil velik razloček, kajti Italijani so se učili svojega materinskega jezika v VIII. tečajih, v I. tečaju po 3 ure, v ostalih pa po 2 uri na teden, dočim so Slovenci imeli samo IV. tečaje in vsakemu ste bili odmerjeni samo dve uri na teden; in kar je še poseben unicum, bil je v prvem tečaju učni jezik nemški. Seveda brez ljube nemščine ne morejo Slovenci izhajati.

Veleč. g. Simon Gregorčič je poslal „Slovenskemu delavskemu pevskemu društvu „Slavcu“ naslednje zahvalno pismo:

Slavno društvo! Vrli narodni pevci!

Najiskrenejša Vam hvala za posebno odlikovanje, katero ste mi naklonili s častnim članstvom Vašega društva; lepa Vam hvala tudi za krasno diplomu, katera me bode vedno prijazno na Vas spominjala

Veseli me to odlikovanje še posebno zato, ker mi je živ dokaz, da narodna zavest, naidušenost in domoljubja sveti ogenj prošnja že vse kroge in stanove. Dosle smo šteli le vasi za svoje, zdaj stopajo tudi mesta na našo stran, in pri tem domorodnem probujenju je bil delavski in obrtnikov stan prvi, ki se je narodnjakom pridružil in pod slovensko zastavo stopil. To se je godilo osobito pri Vas v Ljubljani. Daj Bog, da počasi pridobimo vse trge, vsa mesta! Pri tem delu ima tudi Vaše društvo častno nalogo. Z ubranim petjem delajte za slovensko probujenje in prerobenje. Hvala Slovenstva Vam ne izostane.

Še jedenkrat iskreno se Vam zahvaljujoč in pozdravljajoč v Vašem dragem mi društvu vse in vsakega bivam
z odličnim spoštovanjem

Vam udani

Gradišče, 25. julija 1885. S. Gregorčič.

Krajcarska podružnica „Narodnega doma“ je jela 14. t. m. razpošiljati knjižice z markami. Poverjeniki jih dobé torej v teku prihodnjih dni. Vsak naj blagovoli z listnico blagajniku dr. Staretnu naznaniti prejem knjižice odboru v gotovost, da je prišla v prave roke. — Zanimanje za krajcarsko podružnico raste vedno bolj. Vsak dan dobiva odbor oglasila od unetih in odličnih rodoljubov, ki izrekajo, da prevzamejo poverjeništvu. Celó iz daljnega Ljubna na Zgornjem Štajarskem, iz južnega Pulja so se oglasili naudušeni možje, ki bodo delali za podružnico: upati je, da se skoro pojavijo blagodejni nasledki rodoljubnega podjetja. Na delo tedaj, rojaki!

Popravek. V vse liste brez izjeme, v slovanke in nemške, urinila se je pomota, katero pa vendar moramo popraviti. Listi so namreč poročali, da bode letos naš slavni rojak vitez Miklošič dovršil sedemdeseto leto in da se bode po takem moral posloviti od vseučilišča, kjer bo dobil namestnika. Najodličnejši slavist je letos že v dvainsedemdesetem letu, in mi Slovenci smo posebe slovesno praznovali njegovo sedemdesetletnico pred dvema letoma v Ljutomeru. Nekateri životopisci res poročajo, da se je Miklošič porodil 20. novembra l. 1815., toda ta letnica je napačna, kajti Miklošič se je porodil 20. novembra 1813. Pred dvema letoma ni še bil dovršil sedemdesetega leta, ker se šolsko leto pričinja pred 20. oktobrom, in tako je Miklošič pridobil jedno leto, a letošnje leto mu je dovolilo ministerstvo še predavati samo zaradi njegovih izrednih zaslug, katere si je pridobil za slovanško znanost in za dunajsko vseučilišče. To je tedaj bilo častno izjemno dovoljenje.

Ostali slovanski svet.

Da je 18.000 aktov izginilo iz hrvaškega deželnega arhiva, ta vest je jako uznemirila vse izobražene stanovce. Zdanji ban hrvaški je namreč dal teh 18.000 aktov odnesti iz deželnega arhiva, da bi jih poslal in podaril v — Budimpešto Mažarjem. Toda temu se je skoro prišlo na sled, preiskave se bodo začele, in mogoče je še v zdanjih hrvaških razmerah, da jih Hrvati ne bodo z lepa dobili. Omenjeni akti so jako važni za hrvaško zgodovino od 12. do 16. veka. Jedenkrat so jih Mažarji že bili odnesli v Budimpešto brez dovoljenja, ali so jih morali vrniti: zdaj pa, ko imajo spet toliko pristašev v Zagrebu, mislili so si, da se jim bode posrečilo zdaj, kar jim je izpodletelo nekada. Še ban Pejačević jim je ponujal, da jim da prepisati te akte, ako jih žele Mažarji, ali Mažarji niso zadovoljni s prepisi: oni bi radi oteli Hrvatski mnogokateri kras. Omenjamo še, da so ti akti lastnina hrvaškega naroda, do katere nimajo nikake pravice Mažarji.

Slavnost petdesetletnice hrvaškega preporoda bode se slavila v Zagrebu. V ta namen je že izbran poseben meščanski odbor, kateri skrbi za dostojno proslavo. Ta odbor je že ukrenil, da se ostanki zaslužnih mož iz preporodne dobe preneso v mausoleum, ki se bode za to zidal. Po predlogu E. Kumičića bode odbor izdal knjižico, v kateri bode popisano, zakaj hrvaški narod slavi petdesetletnico preporoda svoje književnosti. Slavnost se bode vršila 17. oktobra t. l. — V slavnostnem odboru so: Šmičič, Tkalčić, dr. Marković in Mašić.

Deželni muzej za Bosno in Hercegovino v Sarajevu. Ko smo v predzadnji številki naznanili, da se je zbralo v Sarajevu društvo, kateremu je namen osnovati muzej, niso nam še takrat bila znana pravila, za katera smo zdaj zvedeli. Njih kratek izvod podajemo v naslednjih črticah. Muzejskemu društvu je namen nabirati vse, kar je v arheološkem, kulturnozgodovinskem, umetniškem in obrtnem pogledu značajno in svojstveno za Bosno in Hercegovino; nadalje preiskavati v zemlji se nahajajoče spomenike vsake vrste, podpirati in pospeševati domačo umetnostno obrtnost. Društvo šteje utemeljitelje, podpornike in dopisujoče člane. Utemeljitelji plačajo 100 goldinarjev v popolnem iznosu ali pa v desetih enakih mesečnih obrokih; podporniki so oni, kateri se obvežejo najmanj tri leta plačevati letni donesek 6 gld.

V Korčuli se bode skoro odprl arheološki muzej, da se ohranijo znamenite starine onega mesta in istoimenega otoka. Dobrovoljni doneski se nabirajo. Tudi

angleški pisatelj T. G. Jakson je podaril v ta lepi namen znatno vsoto.

Pogled na srbskohrvaško književnost.

„Katekizam avstrijskog državnog ustava.“ Na temelju njemačkog izdanja Manza u Beču preveo i osobitim obzirom na Dalmaciju i Istru opazkama providio Franjo Haračić, c. kr. profesor. U Zadru, brzotiskom „Narodnoga Lista“ 1885. Cena 75 novč. s poštarinom. — Ta knjiga podaje državljaniu napotek, po katerih zakonih je urejena država, in že iz tega tedaj se vidi njena važnost, kajti ona tolmači temeljna prava vsakega državljanu, pojašnjuje jednakost pred zakonom, osebnost, svobodo vere, znanosti, ravnopravnost narodnosti in jezika, sploh celo podstavo državnega ustrojstva; knjiga tedaj podaje zvesto podobo ustavne države in je zaradi tega neprecenljive važnosti.

„Zabavnik“ narodne čitalnice v Dobrovniku. Narodna čitalnica dobrovniška javlja, da bode spet jela izdajati „Zabavnik“. Urejal ga bode znani kanonik D. Jovo Stojanović. Izhajal bode v mesečnih zvezkih po dve poli obsežnih. Cena zvezku 20 kr.

„Beogradski dnevnik“ je jel izhajati v novi obliki. Lastnik mu je zdaj Peter Gjurčić (prej Kornel Jovanović), glavni urednik Kornel Jovanović. V novem programu naglašja „Beogradski dnevnik“, da bode zagovarjal občne interese srbske s te in one strani Save in Dunava in podpiral težnje vesoljnega srbskega naroda na vseh poljih njegovega delovanja.

„Državna izdaja Vukovih del.“ V Belem Gradu se je osnovalo posebno poverjeništvu iz treh oseb: J. Boškovića (predsednika), St. Vulovića in Lj. Kovačevića, katero je izdelalo načrt za izdavanje vseh Vukovih del, a ministerstvo ga je že potrdilo. Po tem načrtu bodo obsegala vsa dela 17 knjig. Vsebina prvih devet knjig: pesmi, pripovedke, pregovori, življenje in običaji; 10—12: slovar in jezikoslovni spisi; 13—15: zgodovinski in zemljepisni spisi; 16: Novi zakon in 17: životopis, slika, pisma in ostale drobnosti. Prva knjiga je že prirejena za tisek.

„Levelek Csernoevics Iván czár, a fekete ember történetéhez“ (Pisma o črnem Ivanu Černojeviću). Pod tem naslovom je izdala mažarska naučna akademija v mesečnih zvezkih: „Történelmi Tár“ (Zgodovinski magazin) med ostalim spis E. C. Sentklarije pod gorenjim naslovom.

„Crnogorki“, leposlovnemu listu, izhajajočemu na Cetinji, prepovedalo je naše ministerstvo notranjih zadev uhod v dežele in kraljevine, zastopane na državnem zboru.

„Lesina, ein Luftcurort und Seebad der Zukunft“ von dr. M. E. Weiser. Separatabdruck aus dem „Med. chir. Central-Blatt“. Wien 1885.

„Rad i odmor“ (Delo in počitek). Higijenska crtica od prof. dra. A. Lobmayera. U Zagrebu. Tiskara „Narodnih Novina“. 1885. Vel. 8°. Str. 15.

„Opis manastira Orahovice.“ (Cirilica.) Prilog k istoriji srpske crkve od Vladimira Krasića. Napose štampano iz „Letopisa Matice Srpske“, knjiga 143. U Novom Sadu 1885. Vel. 8°. Str. 30.

„Talijska izložba g. 1884.“ Knjiga prinaša obširno poročilo o razstavi v Turinu iz peresa Milana Krešića, tajnika trgovinskoobrtne zbornice v Zagrebu. Tiskal Albrecht v Zagrebu.

„Zdravstvena pomoćna služba na bojištu“, sastavio dr. M. E. Weiser. Dubrovnik 1885. Pri Floriji.

„O morskem zraku i morskih kupeljih“, napisao dr. B. Trnski. Zagreb 1885.

„Mazepa“. Istorijski roman Tadije Ven. Bulgarina. Prevod s ruskoga. II. svezak. 106. „Narodne biblioteke“ braće Jovanovića. Cijena 16 novč. — Zvezek 107. iste narodne biblioteke pa prinaša „Nemaniće“ od Jovana Rajića.

„Pozor“, politični dnevnik. izhajajoč v Zagrebu, prepovedan je v Srbiji. „Srpske Novine“ javljajo, da je srbski minister notranjih zadev naredil, da se „Pozoru“ zabranjuje uhod v Srbijo, ker piše o Srbiji v neprijateljskem duhu.

„Karagjorgje il Grande.“ Epoca brillante della nuova Serbia, del dr. Giacomo cav. Chiudina. Tipografia Russo & Marić. Spalato 1885. Str. 68. — Dr. Jakob Čudina je že znan po svojih laških prevodih srbsko-hrvaških narodnih pesmi, a ravnokar je izdal omenjeno delce o Karagjorgji, za katerega je rekel Napoleon I., da je največji mož na svetu. Pisatelj nam verno riše življenje velikega junaka, občno ustajo in vse stiske, ki jih je pretrpela Srbija od l. 1804. Opisuje z živimi barvami srbsko junaštvo, ko je na pr. l. 1806. 9000 Srbov potloкло 45.000 Turkov, in kako je dne 6. oktobra 1810 premagalo 18.000 Srbov do 75.000 Turkov. Pripoveduje nam nadalje, kako ga je njegov bojni tovariš Miloš Obrenović dal umoriti po svojem vojvodi Vujici Vuličevići in slugi Nikoli Novakovići: ti so namreč umorili v snu Karagjorgja, odsekavši mu glavo. Kneginja Ljubica, Miloševa žena, ki je ljubila vse poglavarje narodne ustaje, vzela je krvavo glavo, poljubila jo in s solzami oblila, a mrtvo telo prenesla in pokopala v Topoli. Toda zvedevši za to Miloš, dal je izkopati truplo in pokopati v drugem grobu, a glavo je poslal sultanu v dar, da bi mu zlezel v milost.

„Statistika pučanstva u Dalmaciji“, uredio tajnik zemaljskog odbora K. Ljubić, a izdao zemaljski odbor. U Zadru, brzotiskom „Narodnoga Lista“, 1885.

„Le parocchie francescane in Dalmazia“ del P. Giovanni Marković. Zara, tipografia „Kat. Hrv.“ 1885.

„Odjek“, radikalni list, ki je začel izhajati v Belem Gradu, živi jako burno življenje. Ko so mu zaprli urednika in list sam trikrat zaplenili, moral je prenehati

izhajati, ker je v Srbiji zakon, da list, ki je trikrat zasežen, ne sme več izhajati. Tako je nastal „Drugi odjek“, a ker je tega doletela ista usoda, prekrstili so list v „Treći Odjek“, in tako še morda ućakamo četrti, peti, deseti „Odjek!“

„Rad (delovanje) z bora (mitinga) Srbomakedonaca i Starosrbijanaca“, držanoga 3. marta 1885. godine u Nišu. Beograd. Štamparija Napredne stranke. 1885. 8°. Str. 222. — V ti knjigi so ponatisnjeni govori, ki so jih imeli govorniki na tem zboru; pridejani pa so ji tudi pozdravi in čestitke, došle od vseh pokrajin srbskih. Najvažnejši je govor predsednika zboru, arhimandrita Save, kateri je naglašal celokupnost srbskega naroda v kraljevini Srbiji, v kneževini Črni Gori, v Avstriji, Bosni in Hercegovini, v Stari Srbiji in Makedoniji, poudarjajoč, da te brate v teh pokrajinah veže nerazdružna vez, da so to srbske svetinje. Ves program zboru je naznačil predsednik s tem, da je dele nekedanje silne Dušanove države treba spet združiti.

„Učitelj i škola“ je strokovno delo, ki ga je priobčil Marijan Vuković, županijski nadzornik v Belovaru. Zvezek I. Belovar 1885. Tiskal J. Fleischmann. Cena 1 gld. 20 kr. Ta knjiga je rokovodnik za mlade učitelje, kateri sicer dobro vzgojeni potrebujejo še vedno dobrih svetov. Te knjige omenja tudi neki list v Ljubljani in pravi, da je tudi v srbsčini glagol „po/ućevati“, a mi Slovenci da ta „d“ ne pišemo, ker menimo, da je to kak pošasten germanizem. „No če je to“, piše ta list, „potle še morate pod klop vreći: podvezati, podkuriti, podtakniti, podvijati.“ Omenjenemu „jezikoslovcu“ bodi povedano, da se silno moti s svojo razlago, kajti že to, ko trdi, da „podućevati“ spada v isto vrsto z glagolom „podvezati“, priča jasno, da mož ne zna ločiti jednega glagola od drugega. V ostalem pa še pravi, da tudi Srbi pišejo: „podućevati“, kar spet ni res, ker Srbi govore in pišejo „pouka“, „poučiti“. Mogoče, da je dotični recenzent bral obliko podućevati kot tiskarsko pomoto, toda to ga ne opravičuje, da bi smel na krivi premisi pobijati prizadevanje tistih slovenskih pisateljev, ki se brigajo za lepšo pisavo. Moder mož se ne sme tako zaletavati.

Svetožar Hurban Vajanski, G. Škulteti in A. Halaša so pozvali vse slovaške književnike na književni shod v Turčanskem Sv. Martinu dne 5. avgusta t. l.

Uradni glasnik varšavski je ravnokar priobčil novi zakon, potrjen od ruskega carja, po katerem se uvaja ruski jezik v vse začetne šole poljske kraljevine.

Umrl je:

Mihajlo Mika Krstić. Število srbskih narodnih dobrotnikov se kaj veselo množi. Malone bi mogli reći, da je vsaka smrt imovitejšega Srba narodu dobrotta, kajti vselej, kader umrje kak imovitejši meščan, more se pričakovati, da bo ostavil, če ne vsega, to vsaj precejšnji del svojega imenja v narodne namene. Tako se javlja iz Kragujevca, da je umrl tamkajšnji trgovec **Mihajlo Mika Krstić** in ostavil 60.000 dinarjev, da se osnuje fond pod njegovim imenom za podpiranje revnih dijakov tamkajšnjega gimnazija. Kdor poznaje žalostne odnošaje siromašnih učencev srednjih šol v Srbiji, ta bode tudi pojmil veliko imenitnost tega dobrotnika v mladi kraljevini.

Razne novice.

Vraže pri poroki so še navadne pri vseh izobraženih stanovih. Kdo bi hotel navesti vse te navade, kako se je vesti nevesti, da bi bila srečnejša v zakonu, kaj ji je storiti vse, da bi ji bil mož zvest in pokoren; in kdo bi mogel vse naštet, kaj je storiti ženinu v toli odločilnem trenutku? V tem pa je vendar samo to resnica, da je to, kar kdo stori, samo vraža in nič drugega. Nekoliko takih vraž na Angleškem naj omenimo na kratko. Ko se je oblekla nevesta in zapustila svojo sobo in predno se napoti v cerkev, mora se varovati, da mimogrede ne pogleda v ogledalo. Vsakdo ve, da bi tak pogled prinesel nevesti mnogo nesreče. Takrat pa, kadar zapuščata poročenca svoje sorodnike in se poslavljata od njih, pribeži kuharica z loncem, polnim kropa, in ga izlije pred pragom, predno poročenca stopita čezenj. To pomaga, pravijo, da bode v isti hiši drugo leto spet poroka. Lahko si torej mislimo, kako zvesto gojé to navado zlasti tam, kjer je mnogo hčeri.

Mis Cleveland, sestra predsednika severoameričanske unije, zapustila je „Belo hišo“ v Washingtonu. Zapustila je tedaj neomožena sestra neoženjenega brata. Mnogo se je o tem pisalo, in novine niso hotele verovati, da bi ga sestra zapustila ravno zdaj, ko je njen brat prva oseba v državi in ko ravno najbolj potrebuje njenega gospodinjstva. In ona, njegova gospodinja, je šla, a on je ostal samotar brez upanja, da bi se trdovratna sestrica še kedaj premislila in vrnila. Mis Cleveland je velika prijateljica zmernosti in je torej hotela vino in likerje pregnati iz „Bele hiše“. Kakor ona sama, tako je tudi hotela, da nje brat ne pije, in zato je varovala sama ključe od kleti, in je s teškim srcem dajala vina in likerja na mizo samo o kakih slavnostnih poječinah. Toda brat si je dal ponarediti ključe. Kot predsednik je imel večkrat na teden, tako je vsaj zatrjeval svoji sestri, diplomatske pomenke s svojimi državniki. Ti so se res zapirali v sobo in so po končanih pomenkih začeli piti. Pili in igrali so vso noč in se razšli prav vesele volje. Nevidni predsednik pa je pozabil poskriti prazne steklenice, in ko je drug dan prišla sestra po naključji v to sobo in zapazila toliko praznih steklenic, preplašila se je in malone omedlela. Zmerni sestri je to bilo odveč, žaljena je zmerjala brata, sprla se z njim, pustila ga samega in odšla v Novi jork. Kaj pa bode zdaj? Po zimi bode predsednik dajal soareje, katere se ne bodo mogle vršiti brez zastopnice „Bele hiše“. Ne bode mu pač ostalo nič drugega, nego da si čim prej poišče nevesto. A za kaj takega nima novi predsednik ne volje ne časa.

Torej tudi berači imajo svoj list, kakor se nam poroča iz Pariza. Tu namreč izhaja jedenkrat na teden list „Journal de Mediants“ (Beraški list), kateri zvesto in dosledno zastopa koristi beraškega stanu. Ne peča se ne s politikom ne s slovstvom, ampak prinaša samo stvari, katere zanimajo berače in s katerimi bi se mogli oni okoristiti. Uredništvo napolnjuje list z noticami, na pr.: „Jutri bo v Madeleinu pogreb jako bogatega moža,“ „Jutri o 1 uri bo poroka v ti in ti cerkvi,“ „Slepč, ki zna na flavto igrati, dobi koj službo, kavčija se zahteva“ itd. Take in jednake vsebine vesti priobčuje ta list, in vse to ni šala, ampak prava resnica. Lastniki morskih kopališč so špekulanti, ki mislijo na velik do-

biček, ki vse poskusijo, kako bi izvlekli iz svojih gostov kolikor več denarja. V hotelu so velike cene za jed, pijačo in stanovanje, tu so razkošna igrališča, kjer upravljajo bogatini denar in čas; in zdaj si misli zvita glava francoskega gostilničarja, da ti bogatini in odlični gostje tudi radi dajejo ubogajme; pokliče k sebi berača, sklene ž njim pogodbo, da sme beračiti na njegovem kosu zemlje in da mora polovico dobljene miloščine dajati gostilničarju. Znati se mora beračiti, potem ni ne beraštvo najslabša reč.

Na Sedmograškem so izkopali iz grobov tri mrličje, kateri so že bili pet mesecev zakopani. Trupla dveh mrličev so nato razsekali na pokopališču z železnimi vilami in motikami in so jih požgali, baje zategadelj, ker sta oba pokojnika bila čarovnika in sta zacoprala živini. Pri izkopavanju je tudi bil navzočen občinski predstojnik! Med Rumunci je še jako razširjena vraža, kakor ravno ta slučaj dokazuje.

Najnovejša moda v Parizu ukazuje, da mora vsaka dama nositi obleko, katera kaže, s čim se ona najrajša peča. Če se igra rada kroké, mora nositi na obleki kladivo in obroče, utkane ali pa prišite. Vozi li se rada po morji ali pa morda sama rada vesla, morajo to kazati na obleki ladije, čolni in vesla. Lovi li rada ribe, nosi na obleki ribe in mreže. Koliko oblek mora neki imeti taka, ki ima več športov?

Cesaričina Števanija je uzorna mati in jako izobrazena žena. Znano je, da bode nje soprog izdal veliko delo o avstroogrski državi, delo, katero tudi ona dejanski podpira. Cesaričina zna dobro risati in je narisala nekoliko slik iz Laksenburga in jih izročila uredniškemu odboru, kateri je tri slike odobril in jih namenil za izdajo. In ker se mora vsako delo nagraditi, dal je dotični odbor tisti denar, kar ga iznaša nagrada, v hranilnico na ime male nadvojvodinje Elizabete, izročivši hranilnično knjižico cesaričini v varstvo.

Mnogo se je že ugibalo, odkod prihaja navada, da občinstvo v gledališču, če hoče pokazati nezadovoljnost s predstavo, žvižga in sika. Med različne pripovedi spada tudi naslednja: Prej je bila navada, da se je zavesa na glas piščali spuščala. Nekega večera se domisli pri gledališčni predstavi neki poslušalec, ki se je prav dolgočasil, posnemati piščali glas, ki ga je navadno dajal samo mašinist. In učinek je bil kakor po navadi: zavesa je padla na grozo igralcev in na smeh občinstva. Pripoveduje se, da je občinstvu ta dogodek toli ugajal, da je od tega trenutka pridržalo žvižganje za izraz nepogodovanja in nezadovoljnosti.

Tistim p. n. naročnikom, kateri nam za drugo poluleto niso poslali naročnine, ustavili smo list in jih uljudno prosimo, da jo skoro ponove, ako žele dobivati list redno.

Listnica upravnštva:

Veleč. gosp. F. Š. na Šm. g.: Da bode letošnja naročnina popolnoma poravnana, blagovolite nam o priliki poslati še 30 kr. Č. g. D. N. v P. Vaši želji nam ni mogoče ustreči.

Gosp. J. H. dijak v Št. J.: 13. in 14. št. poslali smo Vam v Novo Mesto.

Spošt. g. I. P. v St. V. pri V.: Oprostite, da Vam ne moremo postreči s 13. št., ker nam je že popolnoma potekla.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.